HERINNERINGEN AAN HET OERWOUD

Jacht en jachtwild in Suriname

I

DOOR

L. JUNKER

Tusschen de jacht, zooals die hier te lande wordt beoefend, en het jagen in de bosschen, op de savanna en de rivieren van Suriname, bestaat een hemelsbreed verschil. In de eerste plaats is de jacht daar slechts in zeldzame gevallen een middel tot ontspanning; zij vormt in werkelijkheid een der gewichtigste factoren van het vraagstuk der voedselvoorziening. Dit geldt in het bijzonder voor de primitieve bewoners van het binnenland en de aan de bovenrivieren gevestigde creolen, die den landbouw op primitieve, van de Indianen overgenomen, wijze uitoefenen en daarnaast in de boschbedrijven, voornamelijk bij den houtkap, werkzaam zijn. Gedurende den wereldoorlog is ook de stadsbevolking op den aanvoer van wild aangewezen geweest. Toen bleef de invoer van gezouten vleesch, spek en visch gedurende langen tijd achterwege. Deze levensmiddelen, als ook het voor het brood benoodigde meel, worden in Suriname uitsluitend uit de Vereenigde Staten betrokken, en toen Noord-Amerika een uitvoerverbod instelde, kwam men in Suriname spoedig aan alles te kort. Terwijl ik tevoren meer uit liefhebberij ter jacht toog, werd toen het jagen een noodzakelijkheid en besteedde ik in den regel den Zaterdag daaraan. Hierop kom ik later meer dan eens terug; thans ga ik de overige omstandigheden, die het karakter van de jacht in Suriname bepalen, naar voren brengen.

De jacht is geheel vrij en aan geen enkele tijdsbepaling gebonden. Ieder, die in het bezit van een vuurwapen en een vergunning is, kan ter jacht gaan. Terwijl deze aan geen jachtrecht gebonden is, bestaat voor het visschen wel eenige beperking, welke echter slechts de beroepsvisschers treft; zij zijn gehouden een vergunning aan te vragen, waarop de plaatsen worden ver-

meld, waar zij mogen visschen. Voor de visscherij-vergunning wordt geen recht geheven.

Wanneer de inboorlingen met pijl en boog op de vischvangst gaan, noemen zij dat jacht op visschen, hunti fisi, terwijl, wanneer visschen op andere wijze gevangen worden, dit kisi fisi, dat is visch vangen, heet. Worden de visschen met behulp van vischvergif bemachtigd, dan spreekt men alleen van ponsoe. Het vangen van visschen met bedwelmende middelen is bij de wet verboden en strafbaar gesteld. Niettemin wordt deze methode veel toegepast, hetgeen tengevolge heeft, dat in door boschnegers en Indianen bewoonde streken de kreken zeer vischarm zijn, daar door het ponsen de jonge visschen niet slechts bedwemd, maar gedood worden. Hierop kom ik in het vervolg der jachtverhalen nog terug.

Zooals bij het visschen treffen wij ook bij de jacht methoden aan, waarmee zich een Nederlandsche Nimrod niet zal kunnen verzoenen. Wanneer deze hierna in de verhalen ter sprake komen, dan vergete men niet, dat de jacht voor den inboorling geen sport is, dat hij alleen er op uit trekt om vleesch te bemachtigen. Dit gaat dikwijls met groote moeilijkheden, zelfs met levensgevaar, gepaard; niet altijd keert een jager, na een dag in het oerwoud te hebben rondgezworven, met buit beladen naar zijn hut terug. Hier wachten vrouw en kinderen op vleesch, en zij moeten het soms gedurende weken met geroosterde bataten of in peperwater gedompeld cassave-brood stellen, wanneer door de mannen geen vleesch naar huis wordt gebracht. De strijd om het bestaan is bij deze primitieven moeilijker dan bij vele hunner natuurgenooten elders. Daarom moeten ook hun methoden van jagen van een ander standpunt uit worden bekeken.

* * *

Terwijl zoowel de Boschnegers als de Indianen van de benedenlanden geweren bezitten, jagen de roode mannen in het zuiden van Suriname nog met pijl en boog. De losse punten der pijlen, die in een goed gesloten koker worden bewaard, worden in oeralie, het pijlgif, gedoopt, dat meer onder den naam van curare bekend is. Wordt het wild geraakt, dan valt het bijna onmiddellijk daarna dood neer, en de jager haast zich het vleesch rondom de door de punt van den pijl veroorzaakte wonde weg te snijden, daar anders al het vleesch van het gedooide dier oneetbaar wordt. De Indianen der benedenlanden zijn met de bereiding van de

oeralie niet meer bekend. Wel heeft mij een oude Indiaan eens de plant, een strychnosaard, die het hoofdbestanddeel voor het pijlgif levert, aangewezen. Hij vertelde mij toen, dat de vrucht dezer plant door apen gegeten wordt, en dat de Indianen de ingewanden dezer apen begraven, daar de honden, die daarvan eten, spoedig daarna sterven. De tegenwoordige Indianen schieten met boog en pijl slechts kleinere vogels, boomhagedissen en visschen.

Door de natuur met hoog ontwikkelde zintuigen uitgerust, zijn de Indianen ongeëvenaarde spoorzoekers en jagers. Zonder moeite ontdekken zij in de zee van groen, van struikgewas en boomen, de groote groene boomhagedis en volgen zij de voetsporen van het grootere wild op den dikwijls dik met droge bladeren bestrooiden grond. Een van mijn eerste lessen in het spoorzoeken, die een schitterende getuigenis voor het kunnen der Indianen oplevert, zal ik hier verhalen. Gedurende een vacantiestapje naar de bosschen van den Boven Saramacca toog ik met Sasiba, een jongen Indiaan van het dorp Matta, op jacht. De jachtkepi van Sasiba was een nauwelijks te herkennen smal pad, dat ik destijds zonder te verdwalen onmogelijk alleen had kunnen belopen. Al spoedig liet hij mij de voetsporen van wilde varkens zien, die, zooals hij zeide, in den namiddag van den dag tevoren een in de nabijheid gelegen Indiaanschen kostgrond bezocht hadden. Hij raapte van den grond een klein stukje cassavebast op, dat ik te midden van de droge bladeren en takken niet zou opgemerkt hebben. Omdat het te tijdroovend zou geweest zijn door het volgen der sporen bij den troep varkens te komen, liet hij het spoor varen en vervolgden wij onzen weg. Plotseling bleef Sasiba staan en beduidde mij met eene handbeweging dit eveneens te doen. Daarop verdween hij in het dichte onderbosch en kort daarna floot hij zachtjes. Ik liep op het geluid af; Sasiba wachtte aan den rand van een kleine kreek op mij en wees op het vrij duidelijke spoor van een blijkbaar groot dier. Hij legde mij uit, dat een tapir vroeg in den ochtend het pad en de kleine kreek gekruist had en dat hij voornemens was het spoor te volgen en te trachten het wild op zijn slaapplaats te verrassen. Het vooruitzicht mede op groot wild te mogen jagen stemde mij prettig en ik beloofde alle aanwijzingen nauwkeurig op te volgen. Wanneer wij de rustplaats van het dier naderden, zou het minste geluid het wakker kunnen maken en zou de tapir ervandoor zijn gegaan, vóór wij de gelegenheid zouden hebben onze geweren te gebruiken. Bij wijze van voor-

zorgsmaatregel haalde Sasiba twee kogels uit zijn jachttasch, die wij in de patroon van den rechter loop legden. De bufroe, dat is buffel, zooals de tapir in Suriname genoemd wordt, is een dik-huid; de gewone kogelkorrels dringen niet door het vel heen. Sasiba volgde het spoor, ik ging achter hem aan, en daar ik schoenen droeg, moest ik uiterst voorzichtig loopen, om geen gedruisch te maken. Het lukte niet altijd; menig keer bleef de Indiaan staan en dan trof mij telkens zijn wel wat verwijtende blik. Ik hinderde hem blijkbaar, zijn jagers-instinct was ontwaakt, en hij kon niet zoo snel vooruitkomen, als hij gaarne wilde. Ofschoon ik mijn best deed Sasiba bij te houden, viel mij dat zeer moeilijk. In het dichte onderbosch, waarvan de takken met de handen op zij moesten worden geschoven, wemelde het van doornen; de stammen van palmen en slingerende lianen, die telkens den weg versperden, zaten er vol van. Onder vermolmde bladeren op den grond hadden wortels vallen uitgezet, waarin mijn voeten meer dan eens bekneld geraakten. Mijn gids scheen van deze ongemakken geen last te hebben; hij liep blijkbaar ongehinderd door; voor hem bestond slechts het voetspoor van den tapir. Nadat wij ruim een uur geloopt hadden, raakte dit bij een grootere kreek zoek. Sasiba stak alleen de kreek over en zocht stroomafwaarts naar het voetspoor. Hij vond het daar niet terug en wij zakten daarom in de kreek af, teneinde in het water loopende stroomopwaarts verder te zoeken. De waterstand was niet hoog; slechts op enkele plaatsen reikte het water ons tot over de knieën. Na eenige minuten loopens werd het voetspoor teruggevonden; de tapir had in een moerassig gedeelte van het bosch de kreek verlaten en wij volgden hem weder door zwamp en bosch. Wederom verliep meer dan een half uur, zonder dat er eenige verandering kwam. Daar bleef Sasiba plotseling staan; hij beduidde mij te blijven waar ik was, en het geweer tot schieten gereed te houden. Hij verdween geruischloos in het dichte groen van het onderbosch, en ik stond alleen in de stilte van het oerwoud. Het eerste, wat ik deed, was de omgeving op te nemen. In de richting, waarin Sasiba verdwenen was, viel niets bijzonders op te merken. De Indiaan had met de hand echter recht voor mij uit gewezen; aan die richting moest ik blijkbaar bijzondere aandacht schenken. Toen ik dan ook scherp uitkeek, zag ik door het onderbosch heen aldaar twee over elkaar liggende boomstammen. Hoe langer ik daar naar tuurde, des te duidelijker teekende zich de omtrek van de blijkbaar door een storm ontwortelde boomen af. Ik wachtte lang, wel een kwartier, en was

na den vermoeienden marsch weder op mijn verhaal gekomen, toen de stilte van het oerwoud plotseling door een harden slag werd verbroken. Bijna onmiddellijk daarna weerklonk een geveerschot en nagenoeg op hetzelfde oogenblik vloog een donkere gedaante van, zooals het mij toescheen, reusachtige afmeting over de versperring heen. Toen het gevaarte op den grond belandde, schoot ik; een oogenblik zag ik vier in de lucht spartelende pooten en kort daarna had de groene zee alles verzwolgen. Een oogenblik stond ik beduusd; alles was zoo snel in zijn werk gegaan en ik had het gebeurde nauwelijks in mijn gedachten verwerkt, toen een zachte voetstap mij weder tot de werkelijkheid terug riep. Sasiba stond lachend naast mij en trok mij mede in de richting, waar het gedooide dier moest liggen. De tapir lag thans op zijn zijde; met een laatste stuiptrekking strekte hij de pooten uit en bleef daarna stil liggen. Wij zetten ons op een der gevallen boomen, ik stak een pijpje op en Sasiba verhaalde hoe zich alles toegedragen had.

„Even voordat wij deze plek bereikt hadden”, zoo vertelde hij, „bemerkte ik, dat de buffel in de nabijheid van de door hem uitgekozen rustplaats was aangekomen. Hij had heen en weer geloopt, teneinde naar een geschikte plaats voor zijn eerste leger uit te zien. U moet weten dat een tapir nooit direct naar zijn slaapplaats loopt. Altijd maakt hij twee of drie plekken in de nabijheid van zijn bij voorbaat gekozen rustplaats schoon en vlijt zich op deze voor eenigen tijd neer. Dit doet hij om eventuele vervolgers te misleiden; het moet dezen in den waan brengen, dat de tapir verder getrokken is”. „En nu moet u zien”, zoo vervolgde de Indiaan, „met welke sluwheid het dier zijn werkelijke leger heeft uitgekozen. Deze boomstammen dienden den tapir om zijn aftocht te dekken. Wanneer de jager achtereenvolgens de misleidende schoongemaakte plekken gevonden heeft, kan dit allicht met het veroorzaken van eenig gedruisch gepaard gaan. Hierdoor wordt het slapende dier gewaarschuwd, het springt over de boomen heen en, voordat de jager de hindernis kan nemen of daar om heen kan loopen, heeft zich de tapir in veiligheid gebracht. Het gelukte mij echter het slapende dier geruischloos te naderen. Toen moest ik den tapir wakker maken, dit geschiedde door een slag met het kapmes tegen de groeilijst van een parelhoutboom; opgeschrikt sprong de tapir op en maakte zich voor den sprong over de boomstammen gereed. In het zelfde oogenblik schoot ik”.

Het bleek later, dat dit schot doodelijk was geweest, de kogel

had de dikke huid boven de linker voorpoot doorboord en de long getroffen, terwijl mijn kogel in den buik van het dier was terecht gekomen. Een dergelijk schot doodt het dier niet onmiddellijk; dit heb ik later eens ondervonden. Toen schoot ik des avonds bij onzeker licht een tapir in een waterplas. Het wild ging ervandoor, en twee dagen later vonden wij het een kilometer van de plas verwijderd in staat van volkomen ontbinding terug. Een groot aantal aasgieren had zich van het karkas meester gemaakt. Deze vogels, de mieren en een aaskever, ruimen alle doode beesten binnen zeer korten tijd op; na eenige dagen blijft niets anders dan het keurig schoongemaakte skelet over. Volgens het geloof der Boschnegers vertoeft de granman, het opperhoofd, der gieren in de nabijheid van den grangado, den oppersten god. Dit vertelde mij een neger, nadat ik eens diep in het bosch een wild varken geschoten had. Toen de buit schoon gemaakt werd, nam hij de ingewanden en rende daarmee het bosch in. Na zijn terugkomst vroeg ik den Boschneger, waarom hij de ingewanden niet voor de visschen in de kreek had geworpen. Hij antwoordde: „ik heb het vleesch voor den gierenkoning gebracht en dezen aangeroepen. Hij weet, dat u hem den maaltijd heeft gezonden en zal dit aan den grangado vertellen. Deze zal uw goede daad beloonen en u een ander wild laten schieten”.

Zooals wij reeds weten, is de tapir een nachtdier, dat eenzaam door het donkere oerwoud zwerft. Slechts gedurende den brontijd treft men de voetsporen van verschillende bij elkander vertoevende dieren aan. De tapir voedt zich met planten en vruchten. Aan den hevea-aanplant van het Boschwezen brachten de in den omtrek der boschcultures levende tapirs groote schade toe, doordat zij den bast der jonge boomen afschilden. Er moesten toen Indiaansche jagers in dienst genomen worden, om jacht op deze ongenooide gasten te maken.

De tapirus americanus wordt tot een meter en twintig centimeter hoog en bereikt een lengte van ongeveer twee meter. Bijzonder opvallend zijn de lange kop, die in een slurfachtigen snuit uitloopt, en de korte, naar boven zeer breed verloopende, pooten. De in vijf vingers gespleten hoef laat — door het groote gewicht van het dier — een volwassen tapir kan tot 400 pond zwaar worden — steeds een goed spoor achter.

Wij bleven niet langer bij het geschoten dier vertoeven, daar de vrouwen geroepen moesten worden om het vleesch naar het dorp te dragen. Weldra had Sasiba een jachtkepi gevonden, dat ons in staat stelde binnen anderhalf uur het dorp te bereiken.

De vreugde was daar groot; binnen tien minuten reeds waren tien à twaalf vrouwen, voorzien van de koeroekoeroe, den uit bast gevlochten draagkorf der vrouwen, op marsch. Sasiba moest mee om den weg te wijzen; ik had er voor dien dag genoeg van en strekte mij lekker in de hangmat uit.

Alvorens met de beschrijving van de jacht, die het bemachtigen van dierlijk voedsel ten doel heeft, voort te gaan, zal ik omtrent de jacht op voor de menschen gevaarlijke dieren van het geslacht *Felis*, de katten die in Suriname voorkomen, het een en ander vertellen. Inderdaad zijn de tijgers, zooals men aldaar de verschillende kleine en groote, in het wild levende, katten noemt, niet zoo gevaarlijk. Ongetwijfeld is het voorgekomen, dat zoowel de jaguar (*Felis onca*) als ook de Puma (*felis concolor*), menschen heeft aangevallen, maar de verhalen, welke daaromtrent de ronde hebben gedaan, zijn alle zeer vaag, tenminste ik heb nooit vernomen, dat een volwassen mensch het slachtoffer van een tijger is geworden. Een paar jaar geleden roofde een jaguar wel het kind van een Britisch Indiër uit diens hut, en eens heb ik een Indiaansche jongen verbonden, die eveneens door een jaguar was aangevallen en verwond geworden. Dit heeft echter de groote kat het leven gekost; den jongen was het gelukt het dier met zijn jachtmes de keel door te snijden.

Op mijn veelvuldige tochten door alle streken van Suriname heb ik de beide groote katten, den jaguar en den puma, dikwijls ontmoet, doch slechts enkele malen onder schot kunnen krijgen. Meestal zag ik hen in een flits, doch ook wanneer de ontmoeting soms van langeren duur is geweest, beperkte zich deze tot eenige seconden. Steeds sloegen de dieren op de vlucht en de enkele malen, dat ik in de gelegenheid ben geweest een der roofdieren neer te leggen, heeft dit bij verrassing, die aan beiden zijden aanwezig was, plaats gehad. Zodoende schoot ik eens een grooten jaguar, die achter een troep pingos liep, met het kennelijk doel een afgedwaald wild zwijn aan te vallen. Ik stond op de helling van een heuvel en aan den voet daarvan trokken de varkens voorbij. Zij hadden jongen bij zich, die onder de buiken hunner moeders mede liepen; het was een alleraardigst gezicht en eerst toen het everzwijn, dat de achterhoed vormde, bijna uit mijn gezicht was, bracht ik het geweer in aanslag. Op hetzelfde oogenblik stond nog geen twintig passen van mij af een jaguar, gereed voor den sprong op het achterste dier van den troep. Een seconde later weergalmde het schot en stortte de kat neer. Ofschoon de jaguar in een windrichting van mij af achter

de wilde zwijnen aan jaagde, had hij door den intensen stank, dien de boschvarkens verspreiden, den menschengeur niet waargenomen.

Dat de groote Surinaamsche roofdieren goed missen, heeft mij eens een puma duidelijk gemaakt. Op onderzoek naar hars leverende boomen in het Savannabosch zijnde, hadden mijn Indianen eenige boomen ontdekt, welker bastoppervlak ik wilde opmeten. Ik liet mijn geweer aan den boschrand achter en zocht de boomen op. De Indianen gingen verder op verkenning uit, en ik mat den eersten boom. Toen ik daarmee gereed was, draaide ik mij om, teneinde den volgenden boom op te nemen. In hetzelfde oogenblik kreeg ik een schok en liep het mij ijskoud over den rug, want vlak voor den boom, slechts weinige schreden van mij verwijderd, stond de bemodderde gedaante van een puma. Het was een geweldig groot beest, de groote kop kwam grotesk boven het geheel vermagerde lichaam uit, blijkbaar had het uitgehongerde dier in een der moeraskreken visschen trachten te verschalken. Wij keken elkander in de oogen, geen van ons beiden verroerde zich; terwijl ik het handvat van het kapmes stevig omvatte, trachtte ik tevens mijn rug te dekken, door eenige stappen achteruit naar den opgemeten boom te doen. De puma maakte een duikende beweging, het scheen als of hij zich voor den sprong op mij gereed maakte. Terwijl ik den rechterarm met het kapmes in de hand ophief, sprong de puma inderdaad, doch de sprong was een zijwaartsche; op hetzelfde oogenblik was hij in het dichte onderbosch verdwenen. Een zachte stap deed de spanning, waarin ik nog eenige seconden bleef verkeerden, ophouden, en de Indiaansche arbeider, die uit het groen opdook, keek verwonderd over de defensieve houding, die ik nog altijd bewaarde. Ik vertelde hem wat mij overkomen was; de man lachte slechts en zeide, dat dit de gewoonte van den puma was, wanneer hij onverwachts een mensch in het bosch ontmoette. Noch de jaguar noch de puma vallen aan; zij vluchten altijd. Wel sluipen zij de jagers, wanneer deze met honden jagen, achterna, om die neer te slaan en weg te sleepen. Sommige Indianen dresseeren daarom hun honden voor de tijgerjacht; deze honden vallen de katten moedig aan en stellen de jagers in de gelegenheid ze te dooden.

De in Suriname levenden katten leveren dus geen eigenlijk gevaar voor den mensch op. Daarentegen zijn zij in sommige streken voor veehouders lastig. Zoo kan ik mij herinneren, dat een jaguarpaar tal van koeien op de plantage Pieter-

zorg roofde en al de geiten der Britsch-Indiërs aldaar wegsleepte. Het gelukte door het plaatsen van vallen de roovers onschadelijk te maken; op gelijke wijze helpt men zich elders, wanneer een kat voor het vee of de honden gevaarlijk wordt. Een kleinere soort van het geslacht felis, felis macrura, welks grondkleur van het vel grijs is, bezoekt bijzonder gaarne de hoenderhokken en haalt ook de slapende honden weg. De Felis yaguarundi, die in kleur en teekening op den jaguar gelijk, is zeldzamer dan de vorige; beiden bereiken de grootte van een Europeesche herdershond, terwijl de tijgerkat, Felis pardalis, niet grooter dan een huiskat wordt.

Aan de Marechalskreek schoot ik eens een volkomen zwarte kat, welke bij groote slankheid ook veel grooter dan de tijgerkat was en heel veel van een kleine panter had. Ik nam het geschoten dier mede naar de werkplaats van Boschnegers, die aldaar hout kapten. Toen ik hun de kat toonde, schrokken zij en een neger vroeg mij, of ik het dier geschoten had. Het een en ander maakte mijn nieuwsgierigheid gaande en gedurende het daarop volgende gesprek kwam ik te weten, dat de kat, door de Boschnegers Ania genoemd, de drager is van den tijgergeest, den Winti, welke in de Boschnegerwereld een groote rol speelt. Volgens de opvatting der Boschnegers weigert ieder geweer, dat op het dier gericht wordt. Noch in de West-Indische encyclopaedie noch in een ander, de dierenwereld van Suriname beschrijvend werk, wordt van deze soort felis gewag gemaakt.

Hierboven werd opgemerkt, dat honden voor den strijd tegen de katten gedresseerd worden. Dit heeft ook plaats om allerlei wild te jagen en daarbij worden de honden tegen afzonderlijke wildsoorten afzonderlijk afgericht. Zoo jagen honden speciaal schildpadden, of herten, of tapirs enz. Het dresseeren van een hond voor het jagen op een bepaald wild duurt van zes weken tot twee maanden. Het begint met het „neus openen” d.i. het reuk-orgaan speciaal voor den geur van het wild, dat de hond moet opsporen, te ontwikkelen. De honden worden met roekoezaden (Biza Orellanah) gewasschen, en daarna wordt hun een pap in de neusgaten gewreven, die uit gestampte deelen van capsicum, andere scherpe kruiden en de zweetklieren van het wild bestaat. De procedure is een vreeselijke marteling. De honden spartelen tegen, bijten en huilen, en raken tenslotte bewusteloos van uitputting. Sterke dieren, die men niet vast kan houden, worden voor de behandeling gebonden. Na deze voorbereiding moeten de honden „medicijnen” innemen en worden zij om de twee of drie

dagen met kruidenbaden behandeld. De kennis van de kruiden en van de overige middelen, die voor de behandeling noodig zijn, is het geheim van slechts weinige Indianen en negers. Voor de jacht afgerichte honden worden goed betaald; een neger bijv., die met groot succes honden dresseerde, verkocht deze grif voor / 60 per dier. De Boschnegers van den Tapanahony maken, om jachthonden te koopen, lange reizen naar de in de bovenlanden wonende Indianen. De honden dezer roodhuiden staan als bijzonder goede jagers bekend, maar blijven in de benedenlanden niet in leven.

Het is waar, dat voor de jacht afgerichte honden niet alleen goede speurders zijn, die het wild opjagen, zij vallen ook aan en verstaan al de kunstjes, die een ontkomen van het wild onmogelijk maken. Jaagt een hond op schildpadden, dan draait hij, zoodra hij bij het dier is gekomen, dit om, zoodat het hulpeloos op zijn rug komt te liggen. Daarna blaft de hond op bijzondere wijze, waardoor de jager begrijpt, dat er een schildpad gevangen is. Honden, die wilde zwijnen jagen, drijven deze voor zich uit, totdat een of meer van de varkens in het hol van een gevallen woudreus hun toevlucht zoeken. Voor de opening daarvan houden de honden, altijd door blaffende, de wacht, tot dat hun baas met het geweer ter plaatse is. Herten worden door de honden naar de rivieren gedreven. In deze varen de jagers in corjalen op en neer en zij luisteren naar het blaffen der honden. Tracht het hert te ontkomen, door zwemmende de rivier over te steken, dan wordt het door de jagers opgevangen. Het dier wordt gedood door het bij de achterpooten te grijpen en den kop onder water te houden, totdat het verdronken is. Dit is wel geen edel jachtvermaak, doch, zooals reeds gezegd is, gaat het uitsluitend om het bezit van het vleesch, en daar komt nog bij, dat, wanneer men het hert in het water zou schieten, het dier zou zinken, en eerst in staat van ontbinding verkeerende weder aan de oppervlakte komen zou. Wilde zwijnen zinken niet, wanneer zij in het water worden geschoten; het watervarken of kapoea komt binnen het kwartier, en de tapir binnen het uur weder aan de oppervlakte.

De afgerichte honden zijn ook zeer moedige dieren. Daarvan kon ik mij eens overtuigen, toen drie kleine honden een tapir, waarvan zij de slaap hadden verstoord, verhinderden te vluchten en hun baas in de gelegenheid stelden het dier te dooden. Wij waren bezig een tracé in de nabijheid van de Surinamerivier te kappen; op een der vestigingen van Creolen had ik een arbeider bij gehuurd en deze, de eigenaar van een koppel goede jacht-

honden, had mij verzocht zijn drie dieren mede naar het bosch te mogen nemen. Tegen twaalf uur 's middags, wij zouden juist gaan schaften, hoorden wij de honden op vrij grooten afstand vervaarlijk blaffen. De creool vroeg mijn geweer te leen en ging daarmee op het geblaf af het bosch in. Geruimen tijd later hoorden wij een schot. Tegen één uur kwam de arbeider terug en vertelde, dat hij een tapir geschoten had. De honden hadden hem van zijn leger opgejaagd en hem, toen hij wilde vluchten, den weg versperd. Telkens wanneer de tapir de wijk in een bepaalde richting had willen nemen, vond hij een van de kleine keffers op zijn weg, die hem naar den snuit vloog en beet. Het logge dier draaide in de rondte, maar kwam niet van de plaats weg. Met een oogopslag overzag de creool de situatie en toen de tapir opnieuw, doch weer tevergeefs, met den kop voorover een der honden met zijn tanden te pakken trachtte te krijgen, schoot hij de gemakkelijke prooi neer.

Behalve op de hierboven beschreven wijzen wordt de jacht door de Indianen ook met behulp van magische middelen uitgeoefend. Dit geschiedt door betoovering van het wild, door de toelala. Geloofd wordt, dat de toebereide knollen van den taaia, een Araceae, het wild aanlokken, het dwingen op den jager af te komen, zoodat deze het gemakkelijk onder schot kan bekomen. Van den taaia groeien in Suriname wel honderd variëteiten. Eenige dezer leveren aardvruchten en andere weer groenten. Deze worden zoowel om den knol als om het blad aangeplant. De meeste soorten groeien echter in het wild en van sommige zijn de bladen prachtig gekleurd. Naarmate de teekeningen der gekleurde bladen der ariumvariëteiten gelijkenis met lichaamsdeelen van bepaalde dieren vertoonen, spreekt de Indiaan van hert-, boschvarkentaaia enz. Planten, waarvan de bladeren deze kenmerken vertoonen, worden aangeplant met het doel ze voor de bereiding van de lokmiddelen te gebruiken. Slechts de knollen worden gebruikt, die met andere kruiden en de diverse klieren van het desbetreffende wild fijn gestampt en met elkander vermengd worden. Het mengsel wordt kortweg taaia genoemd. Gaat een Indiaan ter jacht, dan neemt hij het een of ander mengsel in de jachttasch met zich mede. Meestal wordt de pakirataaia, de toelala, die het boschvarken betoovert, mede in het bosch genomen.

Omtrent de uitwerking der lokmiddelen kreeg ik dikwijls groote verhalen te hooren. Persoonlijke ondervindingen heb ik nooit opgedaan. Ofschoon ik vaak het pakiramiddel op boschtochten in mijn weitasch had, is nooit een wild zwijn op mij afge-

komen; alle, die ik geschoten heb, moesten behoorlijk verschalkt worden. Ook heb ik wel eens met anjoemarataaia gehengeld, en daarbij ben ik ook niet gelukkiger geweest, dan wanneer ik met gewoon aas de groote visschen ging vangen.

De oude opvattingen en gebruiken raken bij de tegenwoordige, benedenlandsche Indianen zoek. Omtrent het pijlvergif is zoo goed als niets meer bekend, en de toelala kent slechts als ingewijden eenige oude roodhuiden, die nog wat voor piaaiman (medicijnman) spelen. Een van hen was een oude vriend van mij. Thans is Ta Kwassi reeds bijna veertig jaren dood; het verhaal van zijn bekeering doet echter nog altijd de ronde, en omdat het iets met de jacht te doen heeft, zal ik het hier vertellen.

Ta Kwassi was in de oogen der Indianen een goed piaaiman en een bijzonder gelukkig visscher in diep water. Het eerste was een doorn in het oog van den missionaris, die op geregelde tijden het dorp van Ta Kwassi bezocht. De oude piaaiman was de eenige ongedoopte Indiaan in de vestiging. Telkens wanneer de pater naar het dorp kwam, verdween Ta Kwassi; dan ging hij voor eenigen tijd naar de Saramacca om met zijn toelala anjoemara te verschalken. Eens ontmoette hij den pater onverwachts bij een kreek, die deze laatste op zijn tocht naar het dorp moest oversteken. Ta Kwassi werd door den missionaris aangesproken en beloofde zich te zullen laten doopen, zoodra de pater hem in het dorp zou aantreffen. Op deze belofte bouwde de pater zijn plan en op zekeren dag verscheen hij onaangemeld in het dorp. De piaaiman was thuis, en dienzelfden dag werd hij gedoopt en kreeg hij den naam Frederik. Geruimen tijd later bezocht de pater wederom, en wel op een Vrijdag, het dorp. Gedurende zijn bezoek aan de hutten kwam hij ook bij Ta Kwassie terecht. In een groote ijzeren pot kookten groote hoeveelheden vleesch, en Ta Kwassie kloof vergenoegd den poot van een pakira af.

„Frederik wat is dat”? vroeg de Pater „je mag toch op Vrijdag geen vleesch eten”.

„Ik eet geen vleesch” klonk het lakonieke antwoord van Ta Kwassie.

„Wat? Lieg je nog bovendien?”

„Neen pater, maar laat ik u de zaak even uitleggen. Heden ochtend ging ik naar de kreek om wat visschen voor mijn mid-dagmaal te vangen. Vlak bij de kreek ontmoette ik pakiras; ik schoot er een. Het beest was echter niet onmiddellijk dood; ik liep daarom vlug naar de kreek, haalde wat water en doopte het pakira, voordat het stierf, anjoemara. Op dezelfde wijze heeft

u immers van Ta Kwassie Frederik gemaakt. Ik lieg dus niet wanneer ik zeg dat ik hier anjoemara eet”.

Tenslotte blijft nog te bespreken een met de eigenlijke jacht niets uit te staan hebbende wijze van wild te bemachtigen. En toch schuilt er iets van de jacht in het zetten van geweren en vallen, omdat dit zonder spoorzoeken niet mogelijk is. Sommige dieren hebben de gewoonte gedurende eenigen tijd geregeld van hun overdagsche verblijfplaatsen uit zekere paden af te loopen. Dit houdt verband met het bezoek aan bepaalde plaatsen, welke den nachtdieren gedurende bepaalden tijd voedsel aanbieden. Zoodoende graaft de laba, dien men in Suriname haas noemt (*Coelogenys paca*), gaarne de knollen der voedselgewassen op de kostgronden der inboorlingen uit. Heeft het dier eenmaal een geschikte plaats, die hem gemakkelijk zijn voedsel geeft, ontdekt, dan blijft het deze ook gedurende eenigen tijd bezoeken. De haas of hee is een holbewoner, die zijn hol op vernuftige wijze aanlegt. Hij draagt steeds zorg, dat zijn verblijfplaats tenminste twee, doch meestal drie, uitgangen heeft. Men kan daarom het sluwe dier nooit uitgraven. Is er onraad, heeft bijv. een hond het spoor gevolgd, en is deze bij een der uitgangen, dien de laba op zijn laatsten nachtelijken tocht als toegang heeft gebruikt, aangekomen, dan ontsnapt het dier door een der andere uitgangen.

In tegenstelling tot den laba graven de gordeldieren (*Dasypus*), die tot de tandloozen behooren en waarvan in Suriname vijf soorten voorkomen, zich met een enkelen toegang in. Hierdoor kan dit wild gemakkelijk uitgegraven worden. Wanneer de inboorlingen de monding van den onderaardschen gang van het gordeldier ontdekt hebben, wordt met behulp van een stok de richting ervan bepaald. Daarna wordt het eerste gat op den afstand, die de stok aangeeft, loodrecht op den gang gedolven. Omdat het gordeldier nog al eens van richting verandert, moet de peiling telkens herhaald en dikwijls moeten een aantal gaten gedolven worden, om het dier, dat angstig voortgraaft, in te halen.

Het hert (*Cervus*) is ook een van de dieren, die overdag rusten en des nachts hun voedsel zoeken. Het kleinste, de Kariakoe der Indianen, zwerft rond, terwijl het groote hert (*Cervus Savannorum*) de kostgronden der inboorlingen opzoekt om zich aan het loof der batatensoorten en de jonge cassave te goed te doen. Dit hert heeft eveneens de gewoonte gedurende eenigen tijd des nachts een en hetzelfde pad af te loopen.

Een opmerking omtrent de soorten van herten, die in Suriname

voortkomen, is hier op haar plaats. Kappler vermeldt in zijn boek *Surinam*, 1887, behalve de hierboven genoemde cervus simplicicornis en cervus rufus. In het gebergte heb ik echter eens een hert zonder gewei en met zeer lange ooren geschoten; het dier had een donkergrijze vacht. Later trof ik eens een Boschneger, die eenzelfde dier van de jacht naar huis bracht. Hij noemde het Mba, dat is woudezel, terwijl de Boschnegers het gewone hert Koesaai noemen, vermoedelijk een verbastering van het Caraibische Koesari, zooals Cervus Savannorum bij de Indianen heet. Dat men met verschillende soorten te doen heeft, bewijst een verhaal, dat bij de Boschnegers de ronde doet. Hierin wordt beweerd, dat de Mba veel slimmer dan de Koesaai is.

De Koesaai ontmoette den boeboe, dat is den puma in het bosch. De streek was arm aan wild, vertelde hij aan het hert, hij moest het nu reeds weken met visschen stellen, die hij in de bijna uitgedroogde plassen der drooge kreken ving. Hij stelde aan het hert voor met hem mede te gaan en hem behulpzaam te zijn een der plassen uit te scheppen. Het onnoozele hert ging op het voorstel in, en bij den plas gekomen, zeide de boeboe: „Fisi de a boenoe, fisi an de a boenoe” hetgeen in het Nederlandsch beteekent: Zijn er visschen, dan is het goed, zijn er geen visschen, dan is het ook goed. Er waren geen visschen in het gat, maar de tijger sloeg het hert neer en at het op.

Eenigen tijd later ontmoette de boeboe het Mba. Hij deed hetzelfde voorstel en de sluwe woudezel ging er op in. Voorzichtigheidshalve liet hij echter het roofdier vooruit loopen en met het water uitscheppen beginnen. Toen er geen visschen te zien waren, zeide de boeboe: „Als er yisschen zijn, is het goed, zijn er geen, dan is het ook goed”. Nauwelijks had hij het laatste woord geuit, of de Mba nam een sprong en gallopeerde, voordat de boeboe tot den sprong gereed was, het bosch in.

Na deze afdwalingen keeren wij weder tot het eigenlijke onderwerp, de jacht op de dieren, die gedurende de nacht hun voedsel zoeken, terug. Op de hoogte van het dier, dat men wil bemachtigen, worden in het pad, dat het gewoon is af te loopen, een paar stevige stokken met vorken aan de uiteinden in den grond gedreven. Hierop wordt een geladen geweer stevig bevestigd. Op eenigen afstand vóór den mond daarvan wordt een heel dunne, donker gekleurde draad dwars over het pad gespannen. Die draad staat in verbinding met een touw, dat aan den trekker van het geweer bevestigd wordt. Wanneer alles gereed is, wordt de haan overgehaald en zoo het geweer gespannen. Loopt het

wild tegen den draad aan, dan wordt het touw met een ruk strak gespannen en haalt den trekker van het geweer naar achteren. Het schot gaat af en het recht in de borst getroffen dier stort doodelijk gewond neer.

Het zetten van geweren is een gevaarlijk bedrijf. Dikwijls zijn, wanneer zij in de nabijheid van bewoonde plaatsen werden gezet, menschen de slachtoffers daarvan geworden.

Het vallen zetten is in Suriname minder in zwang; men kan tenminste niet zeggen, dat bepaalde wijzen van vallen zetten bestaan, of dat bepaalde constructies van vallen algemeen gebruikelijk zijn.

(Wordt vervolgd).